

Editörden

Etnomüzikoloji Derneği tarafından yayımlanan Etnomüzikoloji Dergisi'nin altıncı yılında serbest tema çağrısıyla alandaki farklı konulara temas edebilmeyi hedeflediğimiz yılın ikinci sayısı, alanın çeşitliliğini yansıtan yazılarla okuyucusuna ulaştı. Etnomüzikoloji, müzik vasıtasıyla ortaya çıkan kültürel süreçleri incelerken, toplum yaşamında birey ya da grup kimliklerinin müzik aracılığıyla oluşturduğu anlam dünyalarını keşfetmektedir. Tüm kültürel ortamların müzik pratiklerini inceleyen etnomüzikoloji, müziğin yapısal özellikleriyle birlikte toplumsallaşma sürecinde insan yaşamında kapladığı alan ve etkileşimlerin ifadesinin araştırılması yönüyle geniş bir spektrum sunmaktadır. 1960 sonrası bilimlerin epistemolojik biçimlerindeki değişimle birlikte etnomüzikoloji alanı da genişlemiş, çoğulcu bir anlayışa sahip olmuştur. Bu sayıda yer alan yazılar bahsedilen çeşitliliği yansıtıcı niteliktedir.

Emin Yıldırım ve İlhan Ersoy'un "Kimlik ve Sermaye Kavramları Bağlamında Sahilli Kazak Türklerinde Betaşar Ritüeli" başlıklı yazısı, ritüel ve kimlik ilişkisi bağlamında elde edilen etnografik çalışma verilerini Bourdieu'nün kavramsallaştırdığı iktisadî, kültürel, sosyal ve simgesel sermaye çeşitleriyle şekillendirmek amacındadır. Betaşar'ın, Kazak Türklerinin sahip olduğu ortak düşünsel ve davranışsal kalıplar içeren bir ritüel olması, kültürel kimliğin inşası ve temsilinde müziğin rolüyle ilişkilendirilmiştir. Saha çalışmasından elde edilen Betaşar ezgilerinin notaya alınarak analiz edildiği çalışmada, kimliğin ifade biçimi olarak Betaşar ritüelinin performanslardaki değişimi incelenmiştir.

İsmail Güngör'ün "Rice'in Foucault Okuması Üzerine Kısa Bir Kritik" başlıklı eleştiri yazısı; Amerikalı etnomüzikolog Timothy Rice'in 'bilen-eyleyen' öznenin fâillliğini görmezden gelerek hatta öznenin ölümünü îlân etmekle suçladığı Michel Foucault'yu, Rice'in çizdiği bu kurgusal portreden çıkarmak amacıyla, müzikâl kimliklerin ve de onları tanımlayan öznel deneyimlerin nasıl inşa edildikleri bahsinde etnomüzikoloji câmiasına derinlikli bir analiz çerçevesi sunmayı hedeflemektedir. Rice'in Foucault okumasının, bilhassa Foucault'nun yapıtlarında merkezî bir konumda yer alan ve aynı zamanda onun tarihyazımı anlayışı açısından stratejik önemini haiz olan özne ve söylem kavramlarının içerimlerini idrak etmek noktasında sorunlu olduğunu vurgulayan Güngör, Foucault külliyatından hareketle analitik bir tarihyazımı anlatısı sunmuştur.

Fırat Kutluk ve Ata Sağıroğlu'nun "Sanatı Tanımlama Uğraşında Müziğin ve Müzik Yapıtının Yeri" başlıklı yazısı, sanat tarihi çalışmaları denildiğinde anlaşılmanın ne olması gerektiğine dair sorgulamaların anlamı ya da anlamsızlığı odağında bir tartışma başlatmaktadır. Müziğin, tarih ve kuramsal bilgi ışığında durduğu noktanın anlaşılmasına dair farklı bir bakış açısı yansıtan yazı, müziğin gündelik yaşam dilinden başka bir noktada konumlandırılması bağlamında kültürel sermayenin önemine dikkat çekmektedir. Toplum, sınıf ilişkisinden bağımsızlaşamayacak olan konunun, öznal tutumdan farklı boyutlarda incelenmesi gerekliliğine işaretle müzik yapıtını tanımlamak, müzik yapıtında izlerkitlenin özellikleri ve sanat yapıtıyla ilişkisinin değişimi gibi konu başlıklarıyla sorgulanmıştır.

Oğuz Öz ve Can Karadoğan'ın "Creative Panning Techniques for 3D Music Productions: PANNERBANK Project as a Case Study" başlıklı yazısı, müzik teknolojisi alanında yenilikçi bir projenin tasarım süreci ve ihtiyaç koşullarını açıklayan ufuk açıcı bir uygulama modelini okuyucuya sunmaktadır. Tasarım araçlarının gelişimi ve medya formatlarının iyileştirilmesi bağlamında tarihsel süreçlerin aktarıldığı yazıda, yeni üretim modellerine ihtiyaç noktasında geliştirilen yazılımın içerik ve uygulaması tüm aşamalarıyla anlatılmıştır. MINDFLOW projesi için tasarlanan Dolby Atmos miks PANNERBANK yazılımının üretimiyle sabit yerleşimli ses kaynaklarının hareket halindeki dinleyiciye göre modellenmesi gerçekleştirilmiş, proje görsel malzeme eşliğinde okuyucuya aktarılmıştır.

Cevher Sarıgül'ün "Müzik Endüstrisinde Tüketicinin Değer Yaratımı" başlıklı yazısı, 'yeni medya' teknolojilerinin tüketicilere tanıdığı imkânlar sayesinde tek taraflı üretim ve dağıtım ağ modellerinin dönüştüğü süreci aktarmaktadır. Yazıda; kullanıcı, üretici ve dolaşım ağlarının birbirine entegre olması, birbirini beslemesi ve etkilemesi ile oluşan "prosumer" (üre-tüketici), "value creation" (değer yaratımı), "collaborative consumption" (işbirlikçi tüketim) gibi kavramlar vasıtasıyla hayran topluluklarının etkilerinin tartışılması noktasında yenilikçi çalışmalara olan ihtiyaç hatırlatılmaktadır.

Merve Kocabeyler'in "Louis Spohr'un Op.35 Solo Arp İçin Do Minör Fantezi'sinin Tarihi ve İcra Önerileri" başlıklı yazısı, çalgıların gelişim süreçlerinde bestecinin üretimi olan eserin önemine işaret eder niteliktedir. Yazıda, dönemsel koşullar ışığında Louis Spohr'un müzikal biyografisi okuyucuya sunulurken, aynı zamanda bestecinin 19. yüzyılın başlarında solo arp için bestelemiş olduğu eserin yapısal analizini görmek mümkün. Analiz esnasında bestecinin enstrümanın teknik sınırlarını bilerek, bu sınırları aşma noktasında teknik gelişim için ortaya koyduğu performans ortaya çıkarılmış; arp çalgısı özelinde besteci ve eser üretiminin önemi, virtüöz kavramı ve müzikal biyografinin dönemsel koşullarla ilişkisine odaklanılmıştır.

Bu sayıda, müziğin felsefesiyle yakından ilgilendiğimiz, müzik ve kimlik ilişkisinde saha araştırmalarıyla etnografik verilere ulaştığımız, çalgıların tarihsel serüveninde bestelenen eserler ve teknik gelişim süreçlerini irdelediğimiz, sesin duyumu noktasında teknolojik yeniliklere ulaştığımız, dinleme pratikleri, üretici ve tüketiciyle

dönüşen değer yaratımına tanıklık ettiğimiz ve sanatı yeniden sorguladığımız bir rota karşımıza çıkıyor. Bu yolculuğun sonunda ise müzik performansının kayıt bileşenleriyle dinleyiciye ulaştığı, caz etkileri taşıyan bir albümü tanımak son durağımız oluyor. Serkan Mesut Halili tarafından kaleme alınan bu albüm, No Format Records tarafından 2023 Mart ayında yayımlanan, 2 duo'nun birleşmesiyle meydana gelen bir "quartet" çalışması olarak "Les Egares" adını taşıyor. Alanda keşfedilecek yeni seslerin peşinden gidebilmek ümidiyle, iyi okumalar dilerim.

...

Müziği anlamaya, yaşam ve toplumla ilişkisi bakımından anlamlandırmaya çalıştığımız süreçlerde bilgi üretimi ve geçişini sağladığımız yayın faaliyetleri, yediden yetmişe tüm coğrafyalarda okuyucuya katkı sağlayan etkin araçlardandır. Etnomüzikoloji Derneği'nin kurucularından, müzikoloji ve etnomüzikolojinin geniş çatısı altında buluşmamızda öncü duruşu vizyoner kimliğiyle ebediyete uğurladığımız Sayın Prof. Dr. Ş. Şehvar Beşiroğlu Hocama derin özlem ve saygıyla...

Şeyma Ersoy Çak*

* Doç.Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü Öğretim Üyesi.